

Nogle Optegnelser om Harritslevgaard og dens Ejere.

Af Fru *Martine Hansen.*

Harritslevgaard nævnes i Aaret 1230; Valdemar den Store skænkede sin Datter Regitse den i Medgift, da hun nævnte Aar ægtede den svenske Kong Erik Knudsen; men 1231 var Gaarden atter under Kronen og var da et betydeligt Gods. I Aaret 1327 blev der af Hertug Valdemar af Sønderjylland, der var udnævnt til Konge, fældet den Dom, at Harritslevgaard med dens Fang skulde tilhøre Prins Erik, en Søn af den svenske Kong Valdemar, som Mødrenearv efter Dronning Regitse.

Men Harritslevgaard blev atter Krongods. Som Lensmand nævnes Bernike Skinkel, som hører til en holstensk Adelsslægt. I Aaret 1542 fik Jørgen Svave og hans Hustru Katrine Buchvald Livsbrev paa Harritslevgaard og Gods. Efter atten Aars Forløb, Aar 1560, købte Jørgen Svave Gaard og Gods af Kong Frederik den Anden for 5000 Rdl. Jørgen Svaves Sønner solgte Gaarden til Brejde Rantzau til Rantzauholm (Trolleborg), der hørte til en holstensk Adelsslægt.

HARRITSLEVGAAARD.

Han nævnes som Harritslevgaards Ejer i Aaret 1590. Under Frederik den Anden var Brejde Rantzau*) Rigsraad, og han beklædte Tid efter anden høje Embeder som Lensmand i Odense samt Statholder i København. Han blev Ridder 1616 og døde 1618.

Brejde Rantzau efterlod Harritslevgaard til sin Søn Kaj Rantzau, som var gift med Anne Lykke, en Datter af Jørgen Lykke til Overgaard. Hun overlevede sin Mand og blev senere gift med Korfits Ulfeldts Broder, Knud Ulfeldt til Hellerup, der blev dræbt paa Skibet »Trefoldigheden« i Slaget paa Kolberger Hejde i Juli 1644.

Kaj Rantzau og Anne Lykkes eneste Datter Sofie blev gift med Laurits Ulfeldt til Urup og Egeskov, som var Broder til de foran nævnte Ulfeldter; hun bragte i Medgift Harritslevgaard og Gods. Efter Sofie Rantzaus Død ægtede Laurits Ulfeldt Else Parsberg 1640.

Vedel Simonsen skriver i sin »Rugaards Historie«, at Godset formodentlig ved Laurits Ulfeldts Død tilfaldt Broderen Korfits Ulfeldt; 1663 blev det konfiskeret tilligemed hans andre Godser. Frederik den Tredie solgte Gaarden 1664 til Oberst Frederik Ahrensdorf. Ahrensdorf var gift med Kristense Lykke, en Datter af den rige Frants Lykke; hun var Enke efter Oberst Frants Brokkenhus til Sebberkloster. Da Kristense Lykke var en Broderdatter af Fru Anne Lykke, blev Gaarden saaledes i Familien. »Gamle danske Minder« giver derimod følgende Fremstilling deraf. Da Laurits Ulfeldts Ægteskab med Sofie Rantzau var barnløst, tilfaldt Gaarden ved hans Død Fru Anne Lykkes Broderbørn, Frants Lykkes Eørn. Kaj Lykke fik to Trediedele og hans Søster Fru Kristense een Trediedel. Oberst Frederik Ahrensdorf blev ved sit Ægteskab med Kristense Lykke Ejer af en Trediedel af Gaarden. Ved Kristense Lykkes Død arvede hendes Datter af første Ægteskab, Jomfru Sofie Amalie Brokkenhus, Moderens oprindelige Trediedel af Harritslevgaard. Hendes Farbroder, Sivert Brokkenhus, arvede Gaarden efter hendes Død.

Sivert Brokkenhuses Formueomstændigheder var meget slette. Kronen tog en Del af Gaarden for resterede Skatter, og roget blev overladt Landsdommer Jens Lassen til Dalum Kloster. Efter Frederik Ahrensdorfs Død tilfaldt hans Del hans Enke Fru Augusta Rumohr. Meget Strid imellem de forskellige Ejere af Gaarden og flere Processer fandt Sted desangaaende, men tilsidst blev dog Jens Lassen Ejer.

*) Adelsmanden Brejde Rantzau, der i Aaret 1606 opførte Harritslevgaards Hovedbygning, lod Porten pryde med sit Vaaben og følgende Ord læses: »Hanc domum exstrui curavit A. 1607, ætat. 50. Han opførte nemlig Bygningen, da han var 50 Aar gammel.

Frederik Ahrensdorf var en kendt Mand under Kristian den Femte; han var en af Griffenfeldts værste Fjender og medvirkede ved dennes Fald. Oberst Fr. Ahrensdorf døde 1689 som Gehejmeraad og Guvernør i Hertugdømmerne. Hans anden Hustru oprettede som Enke 1695 en Sædegaard, »Lille Harritslevgaard« kaldet. Harritslevgaard blev nu kaldet »Store Harritslevgaard« til Forskel fra den ny oprettede Gaard.

*

Landsdommer Jens Lassen*) var i Besiddelse af Harritslevgaard 1683. Under Kristian den Femte blev han adlet og hans Navn forandredes til Lasson. Ved Jægerspris, hvor der findes Mindestøtter over mange danske Mænd, som har deltaget i Fædrelandets Forsvar, findes ogsaa en Støtte i Slotshaven, hvorpaa hans Navn er indskrevet. Jens Lasson døde 1706, og hans Søn, Kommandør Hans Lasson, arvede Gaarden. Han besad den i 12 Aar og var to Gange gift. Han døde 1718, og hans anden Hustru, Kristiane, født Hoppe, der overlevede ham, ægtede kort efter hans Død Oberst-Løjtnant v. Hagedorn.

---

*) At Landsdommer Jens Lassen har faaet et Æresminde paa Jægerspris, skyldes utvivlsomt hans Forhold under Københavns Belejring i Vinteren 1658—59. Han udstedte et patriotisk og mandigt Opraab til sine Medborgere under 8. 8. 1658 og forpligter sig til at antage og underholde 50 Soldater, saa længe Krigen varer (Danske Samlinger V). Da Pladsen mellem Kastellet og Volden laa ubeskyttet hen, lod han selv denne befæste og ledede Vand ind i de tørre Voldgrave, uagtet en af de højere Officerer vilde skyde ham, fordi han blandede sig i Militærets Affærer. I Januar 1659 rygtedes det, at Fjendens Rytteri vilde gaa over Isen fra Amager til Havnens ubefæstede Østside. Jens Lassen fik da i yderste Øjeblik lejet 600 hollandske Matroser til at ise en 22 Al. bred Rende her — trods en forygende Snestorm og stadig at holde den aaben — alt paa egen Bekostning. Natten før Stormen forstærkede han Volden med en Mængde »spanske Ryttere«. Og endelig laante han Regeringen nogle hundrede Tusinde Rigsdaler«. Han har saaledes fuldt ud fortjent sin Æresstøtte. Han var født 1625 i Vestjylland, hvor Faderen var Herredsfoged. 9. 9. 1651 blev han kgl. Renteskriver, men var ved Siden heraf Købmand, og har nok derved tjent sig en Formue. Han var gift med Margrethe Lund, en Slægtning af Hans Rostgaard. 2. 8. 1661 blev han udnævnt til Landsdommer i Fyen og tillige var han Assessor i Højesteret. Han fik ingen Løn, men 1662 en Mængde Jordegods (især paa Fyen) for de Summer, han havde laant Kongen. Saa indlod han sig i Spekulationer, men var uheldig og kom i Pengeforlegenhed og Skatterestancer. 1681 gjorde Rentekammeret Udlæg i hans Ejendomme for 163 000 Daler og fratog ham Jordegods til omtrent 2200 Tdr. Hartkorn; men da der 1688 blev gjort Afregning med ham, skyldte Staten ham endnu over 35 000 Rdl. Han ejede da endnu her paa Fyen: Grøftebjerg, Dalum Kloster, St. Knuds Kloster, Hindsgavl og Krumstrup. Han døde 1706, 81 Aar gl., paa St. Knuds Kloster.

Hagedorn var bekendt ved sine Processer og Stridigheder med sine Bønder og sin Stedson Kaptajn Frederik Lasson til Tallerup, samt med Herredsprovst Anders Hvid i Haarslev. Hagedorn købte en Part af Nedermølle og Lille Harritslevgaard som en Tid har været besiddet af Familien Ahrensdorf.

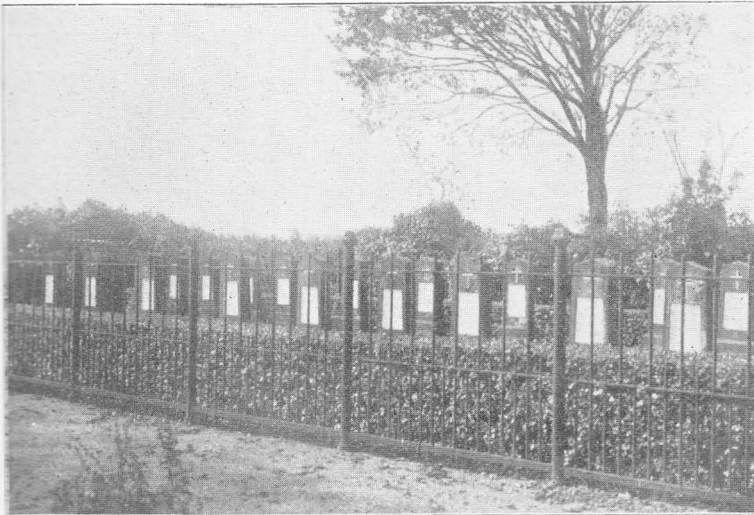
PORTEN TIL HARRITSLEVGAARD.

Hagedorn døde 1740, 74 Aar gammel. Hans Epitafium fandtes tilforn i Skovby Kirke. Indskriften var forfattet af Bogense Præst, Lundager. Aaret efter hans Død skænkede hans Enke en Tavle med Sølvklokke til Kirken, som endnu forefindes der.

Efter Enkefru Hagedorns Død (den 11te Juni 1769, 82 Aar gammel) arvedes Gaarden af hendes Datter af første Ægteskab, Frøken Elisabet Lasson, der var gift med Oberst Johan Friedrich v. Bardenfleth. Den Bardenflethske Familie, en Adelslægt, som stammer fra Oldenburg, besad Harritslevgaard i omtrent 60 Aar; denne Slægt var meget human og var bekendt for sin ædle, menneskekærlige og noble Tankemaade. De udviste megen Godhed og var altid hjælpsomme mod trængende. De var elskede af Godsets Bønder, og der var stor Sorg paa Godset, da man hørte, det var solgt. Mange gode Minder bevares blandt Folk om den Bardenflethske Slægt.

Oberst Joh. Fr. v. Bardenfleth døde 1771, og hans Søn Generalløjtnant Johan Friedrich v. Bardenfleth, arvede Gaarden og Godset, som han besad til sin Død 1810. Han var tvende Gange gift; begge hans Hustruer var Døtre af Konferensraad Fr. v. Løvenørn. I sit første Ægteskab med Sofie Magdalene Løvenørn havde han 5 Sønner; men hans Ægteskab med Søsteren, Ingeborg Dorothea Løvenørn, var barnløst. Han efterlod Godset til sine fire Sønner, af hvilke ingen blev Eneejer. Sønnen Hans Philip døde 1805 før Faderen. Mange af den Bardenflethske Familie har beklædt høje militære Stillinger, og flere har i høj Grad besiddet deres Konges Tillid. Af de mest kendte kan nævnes Ritmester Friederich Løvenørn v. Bardenfleth, der udmærkede sig ved Stormen paa Stralsund 1809, og han var væsentlig Skyld i, at den erobrede Stad ikke blev plyndret; han blev senere kommanderende General i Lauenborg og Holsten og døde 1852.

En Brodersøn af denne, Karl Emil v. Bardenfleth, var Ungdomsven af Frederik den Syvende; han var Medlem af flere Ministerier og døde 1857. Der gives ham det Vidnesbyrd, at han var sin Konge og sit Fædreland inderlig hengiven.

BARDENFLETH'ERNES BEGRAVELSESPLADS.

Et synligt Minde om Generalløjtnant v. Bardenfleth er den smukke Kastanieallé ved Gaarden og den store Frugthave (Gadehaven), som dog nu ikke har mange Frugtræer tilbage. Træerne er paa Grund af Alder efterhaanden bleven fældede. Haven er nu indhegnet og bliver brugt til Græsning for Gaardens Ungkvæg. Kastaniealléen er vel endnu til, men ikke saa smuk

som før, Spaserestien bag Træerne og de høje teglhængte Kampestensmure er borte, Ploven gaar tæt til Træerne. Gartnerboligen, der laa øst for Gaarden, er borte, og den prægtige store Lysthave samt de store Gartnerhaver øst og vest for Gaarden er borte. Om alt endnu er skønt, saa er dog den herlige Idyl fra gammel Tid borte. Bardenfletherne var store Yndere af Gartneri og særlig Frugthaver; det var under deres Paavirkning, at Bønderne plantede Frugthaver, som de kaldte Æblehaver; hver Bonde havde fra den Tid sin Æblehave.

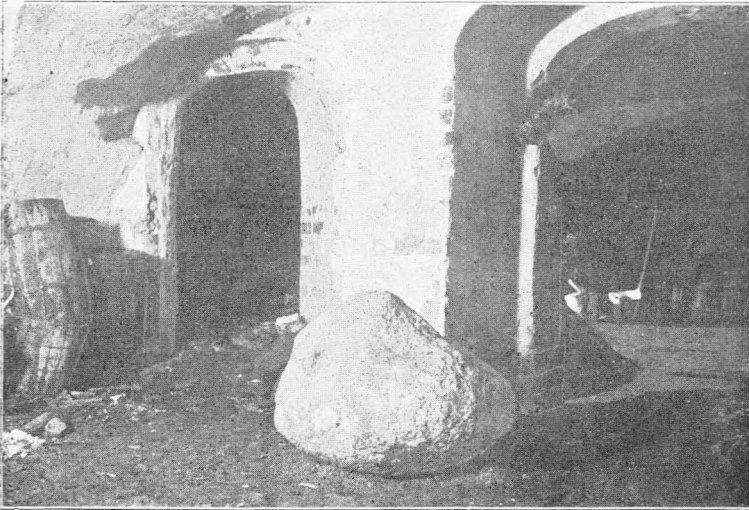
Paa Skovby Kirkegaard ligger mange af den Bardenflethske Familie begravet (se Billedet). En Sønesøn af Generalløjtnanten, Johan Christian v. Bardenfleth, har i Aaret 1882 ladet denne Familiebegravelse forskønne; den er bleven omgivet af et Jerngitter, og en Mindestøtte er oprejst over hver af de afdøde; der var det Aar atten begravede her af denne Familie. Den femte November 1883 døde Oberst Johan Christian Bardenfleth, knap 71 Aar, og den 24. November 1884 døde hans Frue, Frederikke Christiane Bardenfleth, født Juel, 52 Aar gammel. Begge er bleven stedet til Hvile her, og deres Mindestøtter er rejst; endnu staar en Plads aaben for en efterlevende af Familien.

HARRITSLEVGAARD OG LAADNE HØJ.

Harritslevgaard og Gods solgtes i Aaret 1829 til den daværende Besidder af Grevskabet Gyldensten for en Sum af 82 000 Rdl. Den nuværende Besidder er Kammerherre Johan Hartvig Ernst Greve Bernstoff-Gyldensten*).

*) En mærkelig Høj findes paa Harritslevgaards Mark øst for Slottet; det menes af mange, at det skulde være en Gravhøj; men derom tør

INDGANGEN TIL SLOTSKÆLDEREN, TIL LØNGANGEN OG
LAADNE HØJ.

Vest for Harritslevgaard, i Tofte By, laa Forvalterboligen Saralyst. En Tid havde Herregaardens Skytte Bosted der, og der var da nogen Jord til Huset. Nord for Huset laa Skoven, som kaldtes Dyrhaven. Navnet Saralyst har det først faaet senere efter en Dame, som fik det i Eje for Livstid, og hvis Navn var: Sara Marie Arentzen. Jomfru Sara Marie Arentzen kom som Barn til Harritslevgaard og blev opdragen af den Bardenflethske Familie. Jomfru Arentzen eller som hun senere hed Fru Sara Brandt var en afholdt og dannet Dame, med høj Sjælsadel; hun var familiært knyttet til Bardenfletherne og fulgte dem ofte paa deres Rejser.

Den 5. November 1820 blev Jomfru Ahrentzen, (f. paa Vemmetofte, 27. 3. 1791, † 96 Aar gl., og Datter af Frederik Johan Ahrendt og Inger Marie paa Vemmetofte) gift med daværende Forvalter paa Gaarden, Gumme Gummesen Brandt, f. 1. 5. 1792, † 19. 3. 1861; hun fik da Livsbrev paa den forhenværende Skyttebolig i Tofte By, samt en Mælkeret paa Gaarden, det vil sige Ret til visse Kander Mælk, to om Vinteren og seks om Sommeren. Hvad der ikke blev aftaget, skulde erlægges med

man tvivle; der gaar nemlig en Løngang fra Slotskælderen til Højen og da Højen, som er cirkelrund med Indgang mod Øst, tyder det paa en lønlig Udgang fra Slottet. Det vides bestemt, at Grev Bernstorff-Gyldensten, den nuværende Besidders Bedstefader, i sin Tid forsøgte at trænge igennem Løngangen, men maatte opgive det, efter at være kommen et Stykke derind, da den var styrtet sammen.

Penge. Huset fik da Navnet Saralyst; det var meget gammelt, men idyllisk skønt med de store Kastanietræer, som hævede deres mægtige og om Sommeren blomstersmykkede Kuppel højt op over Huset. Her foran Huset i Skyggen af Træerne har Herskaberne fra Herregaarden i hyggelig Samvær med Husets Beboere indtaget mangen Forfriskning; det gode og venskabelige Forhold bevaredes. Sydøst for laa Husets Lysthave, Resterne af det smukke Syrenlysthus er alt hvad der er tilbage af den. Haven var meget lavliggende og har før i Tiden været en Lergrav og var da i Tofte Byes Eje. Da Harritslevgaard senere blev solgt til Grev Bernstorff-Gyldensten, overtog Forvalter Gumme Gummesen Brandt og Frue Nedermølle, som endnu er i Slægtens Eje.

SARA MARIE BRANDT FØDT ARENTZEN.

Fru Sara Marie Brandt, født Ahrentzen, var født den 27de Marts 1791; senere gift med Forvalter Gumme Gummesen Brandt*) som, efter

---

*) Han var Søn af Købmand og Kirkevæрге Ernst Hansen Brandt i Svendborg, f. 5. 8. 1749, † 24. 6. 1816, gift 17. 9. 1773 med Sidsel Marie Graae, f. 24. 4. 1754, † 13. 5. 1832 (hun var af den store Graaeske Slægt), de havde 14 Børn, og deraf var G. Gummesen Brandt Nr. 13.

Harritslevgaards Inddragelse under Gyldenstens Gods overtog Neder-
mølle og virkede der som Møller. Han døde den 19. Marts 1861. Hans
Hustru, der overlevede ham, døde den 20de Januar 1887, sad Enke 26 Aar.

SARASLYST.

Efter Fru Sara Marie Brandts Død blev det gamle Hus, som bar
hendes Navn, nedreven, og de store Træer fældede, intet er ladt tilbage
af de gamle Minder. I Aaret 1905 blev der paa Stedet opført en tids-
svarende Arbejderbolig.